

Bijlage 3. Behandeling van de adviezen, opmerkingen en bezwaren bij het ministerieel besluit tot definitieve bescherming als monument van het graf en het grafteken Torley in Beersel (Huizingen)

Provincie: Vlaams-Brabant

Gemeente: Beersel, 4de afdeling, sectie A

Objectnummer: 4.01/23003/140.1

Dossiernummer: 4.001/23003/108.1

Omschrijving:

Het graf en grafteken Torley, Ansberg zonder nummer

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel,

10 FEB. 2020

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend erfgoed,

Matthias DIEPENDAELE

1. Adviezen en opmerkingen uitgebracht voorafgaand aan de voorlopige bescherming

1.1. Adviezen uitgebracht door de departementen en agentschappen van de beleidsdomeinen Omgeving, MOW en LV

1.1.1. Beleidsdomein Omgeving

Het advies werd gevraagd op 20 mei 2019.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.2. Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

Het advies werd gevraagd op 20 mei 2019.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.3. Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Het advies werd gevraagd op 20 mei 2019.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.2. Advies uitgebracht door de betrokken gemeente Beersel

Het advies werd gevraagd op 20 mei 2019.

Gemeente Beersel

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht geen advies uit over deze bescherming. In uitvoering van artikel 6.1.3. van het Onroerenderfgoeddecreet is het advies gunstig.

Conclusie: het advies heeft invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.3. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 20 mei 2019.

De VCOE bracht op 4 juli 2019 een voorwaardelijk gunstig advies uit over de bescherming van het onroerend goed. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Behandeling van het advies:

De commissie vraagt toe te lichten of en hoe het verschil in sociale achtergrond van de concessiehouders een rol heeft gespeeld bij de selectie van de graftekens Torley in Beersel, Rittweger in Machelen, Feldheim in Zaventem en Quitmann in Zaventem.

Antwoord: De commissie merkt terecht op dat de sociale achtergrond van de concessiehouders eerder vergelijkbaar is (industriële burgerij). Om die reden wordt in het onderzoeksverslag de zin "*De selectie van vier sterk verschillende graftekens naar ontwerp en sociale achtergrond van de concessiehouder duidt de diversiteit van funeraire vormgeving uit de late 19de en 20ste eeuw.*" vervangen door "*De selectie van vier naar ontwerp sterk verschillende graftekens, ondanks de vergelijkbare sociale achtergrond van de concessiehouder, duidt de diversiteit van funeraire vormgeving uit de late 19de en 20ste eeuw.*"

De commissie vraagt de gekozen afbakening uitvoeriger te motiveren in relatie tot de ligging van het monument op de begraafplaats.

Antwoord: De context (de begraafplaats van Huizingen) werd tijdens het onderzoek van het thema eveneens onderzocht maar de erfgoedwaarde bleek onvoldoende om een ruimere bescherming te verantwoorden. Om die reden werd de bescherming beperkt tot de voetafdruk van het grafteken met de omheinde graftuin. De begraafplaats is wel opgenomen als bouwkundig element in de inventaris van het Bouwkundig Erfgoed, waarvan de procedure tot vaststelling in voorbereiding is.

De commissie vraagt de ligging van de graftekens ten opzichte van de ruimtelijke structuur van de begraafplaats te documenteren met een gedetailleerd grondplan.

Antwoord: Op deze vraag wordt ingegaan. Een gedetailleerd grondplan van de begraafplaats wordt opgenomen in 5.3. bijlage documentatie en een verwijzing hiernaar wordt toegevoegd in het inhoudelijk dossier (1.1.).

De commissie vraagt desgevallend een overgangszone ter ondersteuning van de contextwaarde op te nemen.

Antwoord: Op deze vraag wordt niet ingegaan omdat de ondersteuning van de erfgoedwaarde van het monument door de omliggende begraafplaats gelegen is in de erfgoedwaarde van die begraafplaats. Om dit te vrijwaren is een overgangszone niet het geschikte instrument omdat dit instrument geen rekening houdt met de intrinsieke erfgoedwaarde van de overgangszone.

De commissie vraagt te verduidelijken welke rol de aanwezigheid van menselijke resten speelt bij de bepaling van de erfgoedwaarde van funerair erfgoed, alsook het selectieve behoud in situ ervan (enkel de twee oudste bijzettingen) te motiveren in de beheersvisie.

Antwoord: de aanwezigheid van menselijke resten draagt bij tot de archeologische waarde van funerair erfgoed. Deze waarde wordt toegevoegd in het inhoudelijk dossier, het ministerieel besluit en in de onderzoeksverslag, en een beschrijving van de menselijke resten wordt toegevoegd aan artikel 2 van het ministerieel besluit (erfgoedelementen en erfgoedkenmerken van het monument) en aan de beschrijving 1.3. in het inhoudelijk dossier. Het selectieve behoud van menselijke resten is vanuit de erfgoedwaarde inderdaad niet te motiveren. Om die reden wordt de verwijzing naar Henry Torley en Elisabeth Selma Devillers-Michael bij beheersdoelstelling 3° geschrapt. Deze beheersdoelstelling wordt als volgt geherformuleerd: "*behoud van de menselijke resten in het graf*".

De commissie vraagt de ensemblewaarde en contextwaarde expliciet te benoemen in het beschermingsbesluit.

Antwoord: Wat de ensemblewaarde betreft, wordt de volgende zin toegevoegd aan de motivatie van de architecturale waarde in het inhoudelijk dossier en in het ministerieel besluit: *"De combinatie van een neoclassicistische grafkapel met bijhorende crypte, interieuraankleding en omheinde graftuin geeft het geheel een hoge ensemblewaarde."* De contextwaarde wordt toegevoegd bij de motivering van de culturele waarde (onderstreepte passage): *"Niet alleen de grootte en uitzonderlijke bouwstijl van het mausoleum maar ook de ligging op het hoogste punt van de begraafplaats en aan het einde van een hoofdpad (contextwaarde) getuigen van de sociale en culturele positie die de familie bezat in de gemeente"*.

De commissie vraagt de noodzakelijke herstellingsmaatregelen op te nemen in de beheersvisie.

Antwoord: Op deze vraag wordt niet ingegaan. De beheersdoelstellingen zijn duidelijk: behoud van het graf, het grafteken en de graftuin met alle erfgoedelementen en erfgoedkenmerken, zoals omschreven in artikel 2 van het ministerieel besluit. Er is bijgevolg geen nood aan meer gedetailleerde beheersdoelstellingen.

Conclusie: het advies heeft invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit. Het inhoudelijk dossier werd als volgt aangepast:

- In het onderzoeksverslag werd de zin *"De selectie van vier sterk verschillende graftekens naar ontwerp en sociale achtergrond van de concessiehouder duidt de diversiteit van funeraire vormgeving uit de late 19de en 20ste eeuw."* vervangen door *"De selectie van vier naar ontwerp sterk verschillende graftekens, ondanks de vergelijkbare sociale achtergrond van de concessiehouder, duidt de diversiteit van funeraire vormgeving uit de late 19de en 20ste eeuw."*
- Een gedetailleerd grondplan van de begraafplaats werd opgenomen in 5.3. bijlage documentatie en een verwijzing hiernaar werd toegevoegd in het inhoudelijk dossier (1.1.).
- Een beschrijving van de menselijke resten werd toegevoegd (1.3.).
- De archeologische waarde met motivering werd toegevoegd bij de evaluatie van de erfgoedwaarden (2.1.): *"De archeologische waarde wordt gevormd door: Er zijn menselijke resten aanwezig in het graf."*
- De archeologische waarde met motivering werd toegevoegd in het onderzoeksverslag (7.1.): *"Archeologische waarde. 'Een onroerend goed heeft archeologische waarde als het betekenisvol kan bijdragen tot de reconstructie van de bestaansgeschiedenis van de mensheid en haar relatie tot de omgeving door de daar aanwezige overblijfselen, voorwerpen of sporen van de mens en zijn omgeving te behouden of ze met archeologische en natuurwetenschappelijke methoden te onderzoeken.' Over grafrituelen en grafgiften werd weinig informatie overgeleverd in eigentijdse bronnen. Zelfs voor de 20ste eeuw blijven skeletresten belangrijke onafhankelijke tot stand gekomen informatiebronnen die de geschreven archiefbronnen kunnen toetsen, aanvullen en nuanceren. Grafinhouden en skeletresten zijn dan ook belangrijk om de levensverwachting, ziekte, biologische kenmerken, ... te onderzoeken. De archeologische waarde omvat dus het ondergrondse funerair erfgoed."*
- De volgende zin werd toegevoegd aan de motivatie van de architecturale waarde (2.1.): *"De combinatie van een neoclassicistische grafkapel met bijhorende crypte, interieuraankleding en omheinde graftuin geeft het geheel een hoge ensemblewaarde."*
- De contextwaarde werd toegevoegd bij de motivering van de culturele waarde (2.1.) (onderstreepte passage): *"Niet alleen de grootte en uitzonderlijke bouwstijl van het mausoleum maar ook de ligging op het hoogste punt van de begraafplaats en aan het einde van een hoofdpad (contextwaarde) getuigen van de sociale en culturele positie die de familie bezat in de gemeente"*.

Het ministerieel besluit werd als volgt aangepast:

- De archeologische waarde werd toegevoegd en gemotiveerd in de aanhef van het ministerieel besluit en bij de opsomming van de erfgoedwaarden (artikel 2). De menselijke resten werden ook toegevoegd aan de beschrijving van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken van het monument (artikel 2). De verwijzing naar Henry Torley en Elisabeth Selma Devillers-Michael bij beheersdoelstelling 3° (artikel 3) werd geschrapt. Deze beheersdoelstelling werd als volgt geherformuleerd: "*behoud van de menselijke resten in het graf*".
- De volgende zin werd toegevoegd aan de motivatie van de architecturale waarde in de aanhef: "*De combinatie van een neoclassicistische grafkapel met bijhorende crypte, interieuraankleding en omheinde graftuin geeft het geheel een hoge ensemblewaarde.*"
- De contextwaarde werd toegevoegd bij de motivering van de culturele waarde in de aanhef (onderstreepte passage toegevoegd): "*Niet alleen de grootte en uitzonderlijke bouwstijl van het mausoleum maar ook de ligging op het hoogste punt van de begraafplaats en aan het einde van een hoofdpad (contextwaarde) getuigen van de sociale en culturele positie die de familie bezat in de gemeente*".

1.4. Opmerkingen van de zakelijkrechthouder

De opmerkingen werden gevraagd op 20 mei 2019.

De zakelijkrechthouder gaf geen opmerkingen over deze bescherming.

Conclusie: de opmerkingen hebben geen invloed op het inhoudelijk dossier of het ministerieel besluit.

1.5. Aanvullingen

De stelling dat er geen ruimere context met erfgoedwaarde is, wordt in het inhoudelijk dossier (2.2. en 2.3.) vervangen door de stelling dat de ruimere context (de begraafplaats van Huizingen) onvoldoende erfgoedwaarde heeft om een bescherming te verantwoorden.

Bij de juridische toestand (2.4.) wordt "*vastgestelde*" geschrapt vóór "*inventaris van het bouwkundig erfgoed*". Volgende zin wordt toegevoegd: "*De procedure voor de vaststelling van dit inventarisitem is in voorbereiding.*"

Conclusie: de aanvullingen hebben een invloed op het inhoudelijk dossier.

Het inhoudelijk dossier werd als volgt aangepast:

- De stelling dat er geen ruimere context met erfgoedwaarde is, werd vervangen door de stelling dat de ruimere context (de begraafplaats van Huizingen) onvoldoende erfgoedwaarde heeft om een bescherming te verantwoorden (bij 2.2. en 2.3.).
- Bij de juridische toestand (2.4.) werd "*vastgestelde*" geschrapt vóór "*inventaris van het bouwkundig erfgoed*". Volgende zin werd toegevoegd: "*De procedure voor de vaststelling van dit inventarisitem is in voorbereiding*"

1.6. Conclusie voorafgaand aan de voorlopige bescherming

De uitgebrachte adviezen en de opmerkingen van de zakelijkrechthouder hebben invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit. Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit werden aangepast zoals beschreven in de conclusies van 1.3. en 1.5.

2. Adviezen en bezwaren uitgebracht na de voorlopige bescherming en voorafgaand aan de definitieve bescherming

2.1. Openbaar onderzoek en hoorrecht

De gemeente Beersel organiseerde het openbaar onderzoek van 21 oktober 2019 tot 19 november 2019. Het proces-verbaal maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Tijdens het openbaar onderzoek werden geen bezwaren ingediend.

Geen enkele zakelijkrechthouder beriep zich op het hoorrecht en vroeg gehoord te worden door het agentschap.

2.2. Conclusie

Aangezien er geen adviezen of bezwaren werden uitgebracht na de voorlopige bescherming en voorafgaand aan de definitieve bescherming, werden het inhoudelijk dossier noch het ministerieel besluit aangepast na de voorlopige bescherming.